

Příspěvek ke hnízdní biologii jiříčky obecné (*Delichon urbica*) v letech 1999–2005

*Contribution to breeding biology of House Martin (*Delichon urbica*)*

Ladislav Jasso ¹⁾

¹⁾ Proseč 25, 513 01 Semily, Česká republika

JASSO L. 2006: Příspěvek ke hnízdní biologii jiříčky obecné (*Delichon urbica*) v letech 1999–2005. *Contribution to breeding biology of House Martin (*Delichon urbica*) in 1999–2005.* Zprávy MOS 64: 160–162.

V letech 1999–2005 autor prováděl sčítání hnízd jiříčky obecné (*Delichon urbica*) v 80 vybraných obcích České republiky. Počet hnízd v obci se pohyboval od 1 do 146. Celkem bylo nalezeno 1961 hnízd. Hnízda jiříček bylo postavena ve výšce 2,2–33 m nad zemí, s průměrem 6,72 m.

During 1999–2005 were investigated nests of House Martin in 80 selected villages of Czech Republic. Amount of nests per village varied from 1 to 146. Totally were found 1961 nests, that were in average height of 6,72 m above ground (2,2–33 m).

Keywords: Delichon urbica, nest, breeding biology

Úvod

Jiříčka obecná (*Delichon urbica*) se vyskytuje ještě poměrně hojně na celém území našeho státu od nížin až po vysoké horské polohy Krkonoš. Svými hnízdními nároky patří mezi synantropní druhy ptáků. Hnízdí v malých i větších koloniích, méně často i jednotlivě, na lidských stavbách. Hnízdo je nejčastěji umístěno pod střechou budovy, v lodžích panelových domů, okenních výklencích a vzácně i na mostech. Hnízda jiříček se liší od hnízd vlaštovek tím, že jsou přilepena na podklad i zhora a jsou opatřena jen malým vletovým otvorem. Podle literatury (HUDEC et al. 1983) bylo z 221 čs. hnízd umístěno pod střechou obytných budov 181, 16 pod střechou kravína, 11 pod střechou hospodářské budovy, 4 pod římsou obytného domu, 4 v průjezdu statku, 3 na přístavbě zemědělského obytného domu a 2 pod střechou vepřína. Průměrná výška 175 čs. hnízd byla 5,6 m nad zemí s rozpětím od 2 do 15 m, přičemž ve výšce 10–15 m bylo nalezeno pouze 1 hnízdo.

Hnízdo jiříčky obecné je postaveno z hlíny s příměsí rostlinného materiálu a uvnitř je

vystláno trávou, srstí a peřím. Hnízdní materiál sbírají ptáci 20–600 m od budovy. Jiříčka obecná hnízdí dvakrát ročně, obvykle od začátku května do konce srpna, ale jednotlivé páry krmící mláďata je možné vidět někdy až do konce září.

Metodika

Cílem práce bylo zjistit početnost jiříčky obecné ve vybraných obcích České republiky. Zjišťoval jsem počet hnízd na jednotlivých budovách, jejich výšku a umístění. Procházel jsem obcemi a zapisoval si všechna nepoškozená obsazená hnízda jiříček. Výšku jsem odhadoval.

Výsledky

V letech 2003–2005 autor prováděl sčítání hnízd jiříčky obecné (*Delichon urbica*) v 80 vybraných obcích České republiky. Jejich seznam a počet hnízd v obci ukazuje Tab. 1. Je pochopitelné, že zejména ve větších městech nebyla nalezena všechna hnízda. Počet hnízd v obci se pohyboval od 1 do 146. Celkem bylo nalezeno 1961 hnízd.

Zdá se, že za posledních 30–40 let jiříčka obecná změnila umístění hnízd. Zatímco dříve hnízdila na obytných domech a zemědělských objektech, v současné době upřednostňuje budovy v centrech měst, kde hnízdí na restauracích, obchodech, poštách, úřadech i lékárnách (873 hnízd, tj. 44,5%). Na obytných domech bylo nalezeno 208 hnízd (10,6%) a na kravínech 191 hnízd (10,5%). V historických centrech měst jiříčky s oblibou hnízdí v podloubí (Jičín, Hostinné, Sobotka, Nové Město nad Metují). Podrobný přehled o umístění hnízd na budovách ukazuje Tab. 2. Z 1961 hnízd bylo 1952 postaveno na vnější stěně budovy, 7 hnízd bylo umístěno uvnitř budovy (v kravíně), 1 hnízdo pod mostem a 1 atypické hnízdo v otvoru ve zdi postavené na hnízdě kosa černého (JASSO 2005).

Hnízda jiříček byla postavena ve výšce 2,2–33 m nad zemí, s průměrem 6,72 m. Vysoko umístěná hnízda byla nalezena převážně na panelových domech. Podrobný přehled o výš-

kovém umístění 1961 hnízd ukazuje Tab. 3. Hnízda jiříčky slepují z hlíny s příměsí rostlinného materiálu a někdy přidávají i nalezené nitě nebo vlasce. To se jim ale může stát osudným. Dvakrát autor našel uhynulou (oběšenou) jiříčku visící pod hnízdem.

Jiříčky při stavbě hnízd upřednostňují budovy dlouhodobě neopravované. Budovy po rekonstrukci a s novou fasádou obsazují jenom výjimečně. Podklad pro hnízdo bývá obvykle zděný, ale byla nalezena i hnízda na dřevěném (horský hotel) nebo kovovém (traverza) podkladu. Obecně platí, že se v současné době hnízdní kolonie jiříček soustřeďují do center měst a vesnic a do blízkosti vodních ploch.

Literatura

- HUDEC K. (ed.) 1983: Fauna ČSSR. Ptáci 3/I. Academia, Praha.
- JASSO L. 2005: Nezvykle umístěná hnízda jiříčky obecné (*Delichon urbica*). Prunella 30: 18.

Tab 1 / Tab. 1: Seznam obcí s uvedením čísla kvadrátu a počtem nalezených hnízd jiříčky obecné (*Delichon urbica*) / List of villages with number of square and amount of found nests of House Martin

Bedřichov	29	5259	Bělá	3	5458
Benecko	14	5359	Benešov u Semil	2	5358
Bohdalovice	27	5357	Bozkov	2	5358
Brandýs n. L.	8	5854	Březina	4	5456
Buda	30	5555	Dolní Bousov	29	5556
Haratice	13	5357	Harrachov	38	5258
Horní Bousov	6	5556	Horní Maršov	64	5360
Horní Mísečky	3	5259	Horní Úpa	20	5260
Horská Kamenice	10	5357	Hostinné	38	5258
Hořice	13	5659	Hrabačov	7	5359
Choustníkovo Hrad.	132	5561	Jablonec n. J.	8	5258
Janské lázně	39	5360	Jesenný	35	5358
Jičín	106	5358	Jindřichův Hradec	51	6855
Jistebsko	1	5357	Jizerka	25	5158
Klinkovice	19	5457	Kněžmost	68	5556
Kopidlno	34	5657	Kořenov	17	5258
Košov	1	5458	Košálov	41	5458
Kravaře	20	5450	Kundratice	11	5458
Libštát	6	5458	Litoměřice	130	5450

Lišný	35	5357	Lužnice	1	6954
Malá Úpa	1	5260	Mašov	4	5456
Nebákov	48	5457	Nové Město n. M.	146	5563
Ohrada	4	6952	Pecka	3	5459
Podbozkov	3	5358	Podhradí-Vokšice	49	5557
Pomezní boudy	21	5260	Ponědrážka	5	6854
Poniklá	18	5358	Praha (Hybernská)	47	5952
Praha-Nusle	43	5952	Příšovice	14	5456
Rokytnice n. J.	8	5258	Rovensko p. Tr.	7	5457
Roztoky u Jil.	14	5459	Rožďalovice	7	5657
Rychnov u Jbc.	3	5356	Semily	7	5358
Sklenařice	4	5258	Slaná u Semil	30	5458
Sobotka	4	5557	Stará Boleslav	33	5853
Strážné	16	5360	Svoboda n. Úpou	17	5360
Svojek	22	5458	Šaloun	1	6954
Škodějov	2	5358	Špindlerův Mlýn	12	5259
Třeboň	43	6954	Turnov	11	5456
Valtice	10	7266	Vesec	13	5357
Veselí n. L.	41	6854	Vilémov	9	5258
Vlčkovice	16	5561	Vrchlabí	12	5359
Zlatá Olešnice	23	5357	Žďár	11	5456
Železný Brod	40	5357			

Tab. 2 / Tab. 2: Umístění hnízd jiříčky obecné na budovách / *Location of House Martin nests on buildings*

Obytný dům <i>Homestall</i>	208	10,6%
- z toho samostatně stojící rodinný dům <i>Standalone Homestall</i>	105	
- nájemní dům s bytovými jednotkami <i>Tenement house</i>	103	
Panelový dům <i>Block of flats</i>	86	4,4%
Zemědělský objekt <i>Agricultural house</i>	336	17,9%
- z toho kravín, chlév s dobyt看 <i>Cowhouse</i>	191	
- dílny zemědělského družstva <i>Workshop</i>	145	
Restaurace, obchod, úřad, pošta, lékárna <i>Restaurant, Shop, Bureau, Post, Pharmacy</i>	873	44,5%
Hotel samostatně stojící <i>Standalone Hotel</i>	228	11,6%
Zámek <i>Castle</i>	34	1,7%
Škola <i>School</i>	9	0,5%
Firma, průmyslový objekt <i>Concern, Industrial</i>	133	6,8%
Kostel <i>Church</i>	38	1,9%
Most <i>Bridge</i>	1	0,1%

Tab. 3 / Tab 3: Výškové umístění hnízd jiříčky obecné / *Height location of House Martin nests*

Výška / <i>Height (m)</i>	+2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Počet / <i>Amount</i>	11	273	163	175	455	467	75	51	144	11	31	3	3	65	4	2
Výška / <i>Height (m)</i>	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
Počet / <i>Amount</i>	5	1	2	4	3	1	2	1	1	-	-	-	5	2	-	2